

**МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ**

Кафедра іноземних мов

НАПИСАННЯ АНОТАЦІЙ ТА РЕЗЮМЕ

АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ

**Навчально-методичні матеріали
до циклу практичних занять з курсу іноземної мови
для аспірантів та пошукувачів**

напрямок підготовки всі напрями
спеціальність _____
спеціалізація _____
факультет соціальних комунікацій

Харків – 2015 рік

УДК 811.111 (075.8)
ББК 81.2 Англ-923
А 64

Друкується за рішенням ради факультету соціальних комунікацій (протокол № 1 від 28.08.2015 р.)

Рекомендовано кафедрою іноземних мов (протокол № 1 від 26.08.2015 р.)

Рецензенти :

Андрєєва Ольга Петрівна, зав. кафедри іноземних мов Харківського національного університету мистецтв

ім. І. П. Котляревського, канд. філол. наук, професор;

Сімонок Валентина Петрівна, д-р філол. наук, професор,
зав. кафедри іноземних мов № 1 Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Розробники :

Частник Станіслав Володимирович, канд. філол. наук, доцент, зав. кафедри іноземних мов ХДАК;

Частник Олександр Станіславович, канд. мистецтвознавства, доцент кафедри іноземних мов № 1 НЮУ ім. Ярослава Мудрого

Написання анотацій та резюме англійською мовою : навчально-методичні матеріали до циклу практичних занять з курсу іноземної мови для аспірантів та пошукувачів / Харк. держ. акад. культури ; розробники : С. В. Частник, О. С. Частник. — Х. : ХДАК, 2015. — 59 с.

Мета циклу – навчити слухачів користуватися специфічними стандартними зворотами, прийнятими в англійській науковій літературі. Програмою передбачено розвиток навичок творчого користування такими моделями при написанні анотацій та резюме англійською мовою.

УДК 811.111 (075.8)
ББК 81.2 Англ-923

© Харківська державна академія культури, 2015 р.
© Частник С. В., 2015 р.
© Частник О. С., 2015 р

1. Мета та завдання циклу

Цикл практичних занять “Написання анотацій та резюме англійською мовою” є важливою складовою частиною курсу англійської мови для аспірантів та пошукувачів наукового ступеня кандидата наук. Первинну (і часто єдину) інформацію про дослідження в своїй сфері знань науковці всього світу одержують саме з англійських рефератів, анотацій, резюме. Володіння навичками академічного викладу англійською мовою підвищує імідж науковця та міжнародний престиж його організації (навчального закладу).

Мета циклу зумовлена специфікою написання наукової продукції на теренах України. Найчастіше наші фахівці пишуть свої статті та авторські анотації до них українською (російською) мовою, а вже потім перекладають останні англійською. Через хибне уявлення про “механічний” характер перекладу анотації часто являють собою нечитабельні кальки з оригінального тексту. Тому цикл спрямований, насамперед, на розвиток навичок *перекладу* типових лексико-синтактичних моделей (кліше), поширених в академічному письмовому мовленні.

Щоб якісно написати анотацію і резюме англійською мовою, недостатньо знати нормативну граматику та загальнонавчальну лексику. Автор має добре володіти термінологією своєї галузі, знати лексико-стилістичні особливості англійської наукової літератури, уміти, при потребі, користуватися онлайн-словниками. Відповідно, **завдання** циклу – навчити слухачів користуватися специфічними англійськими стандартними зворотами, усвідомлюючи їх відмінності від кліше, прийнятих в українській науковій літературі.

Авторська анотація (резюме), як відомо, подає стисло інформацію про предмет, мету, методику, результати дослідження та його практичне значення. Відповідно побудовано і структуру цих Навчально-методичних матеріалів. Розглянуто також специфіку утворення англійських термінів та правила транслітерації назв джерел, написаних кирилицею. Окремо продемонстровано обмеженість можливостей машинного перекладу, зумовлену поверхнево-лінійним алгоритмом роботи таких програм. У Додатках наведені зразки англійських анотацій та резюме, приклади найуживаніших кліше англійського наукового стилю та перелік деяких довідкових ресурсів WWW.

Приклади для аналізу запозичені з автентичних англійських наукових текстів (електронних і друкованих), а також зі статей, що надходять до редакції збірників “Культура України” і “Вісник ХДАК”. Розглянуто і прокоментовано типові помилки при складанні анотацій (abstract) і резюме (summary) англійською мовою. Вправи (завдання для слухачів) мають на меті розвинути навички самостійного аналізу помилок та вміння робити оптимальний вибір лексики і стандартних фраз.

Очікується, що аспірант (здобувач), завершивши цей цикл, зможе самостійно (з мінімумом помилок) складати англійські анотації і резюме до своїх статей. Знання лексики і стереотипних моделей, наведених у циклі, може знадобитися авторам і при написанні повноцінних наукових статей англійською мовою.

2. Програма циклу

Цикл “Написання анотацій та резюме англійською мовою” розрахований на 34 години практичних занять. Він складається з 10 тем, зв’язаних між собою змістовими складовими.

Тема 1. Переклад термінів і реалій.

Тема 2. Переклад заголовків.

Тема 3. Повідомлення про предмет дослідження; постановка проблеми.

Тема 4. Повідомлення про мету дослідження.

Тема 5. Методи дослідження.

Тема 6. Результати дослідження.

Тема 7. Новизна.

Тема 8. Практичне значення.

Тема 9. “Ляпи” машинного перекладу.

Тема 10. Транслітерація; Список використаних джерел.

3. Структура циклу

№№ п/п	Найменування тем	Кількість годин		
		Разом	Практ.	Самост.
1	Переклад термінів і реалій	12	4	8
2	Переклад заголовків	12	4	8
3	Повідомлення про предмет дослідження; постановка проблеми	12	4	8
4	Повідомлення про мету дослідження	12	4	8
5	Методи дослідження	12	4	8
6	Результати дослідження	12	4	8
7	Новизна	12	4	8
8	Практичне значення	6	2	4
9	“Ляпи” машинного перекладу	6	2	4
10	Транслітерація; Список використаних джерел	6	2	4
Разом		102	34	68

4. Завдання та методичні рекомендації до самостійної роботи студентів

Розділ 1. Переклад термінів і реалій (How to Translate Terms and Realia)

Точність і однозначність термінології є характерною ознакою наукового тексту. Через некоректне використання термінології сутність викладеного матеріалу може бути перекрученою. Рекомендуємо послуговуватися термінами, що *реально* вживаються в англомовних наукових текстах. Тому бажано уважно вивчати англомовні оригінальні тексти за фахом, виписувати потрібні Вам *правильні* англійські терміни і заносити їх у власний словничок.

Прямі відповідності українських (російських) і англійських термінів можливі, наприклад, маркетингові комунікації – marketing communications, інформаційне суспільство – information society. Проте досить часто мають місце певні структурно-семантичні розбіжності або повні невідповідності, наприклад, навчальний план – curriculum, напрям підготовки (в університеті) – field of study, сценограф – set designer, художня література – fiction, народні художні промисли – folk crafts, бібліотека обов’язкового примірника – legal deposit library, нормативно-правові акти – laws and regulations, legislative documents. Розглянемо деякі типові помилки, що виникають через намагання автора при перекладі дослівно скопіювати український (російський) термін.

– Заміна термінологічного значення одного з компонентів загальноживаним:

Український термін	Помилковий переклад	Правильний англомовний термін
підсилення звуку	sound strengthening	sound amplification
народний костюм	national suit	folk / traditional costume
масове свято	mass holiday	mass festival

– Дослівний переклад з використанням інших термінологічних значень компонентів, наприклад:

Український термін	Помилковий переклад	Правильний англомовний
--------------------	---------------------	------------------------

		термін
експедиційні дослідження	expeditionary researches	field study

Термін research означає “наукове вивчення взагалі”, а слово study вживається в анотаціях у значенні “конкретне наукове дослідження”. Слова research, knowledge не мають форми множини. Спеціальний термін expeditionary можна зустріти у словосполученні expeditionary force – “експедиційний корпус (колоніальних військ)”. Відповідно, англomовний читач не зрозуміє, що і як досліджує автор.

– Передача прикметника в терміні-оригіналі відповідним англійським прикметником, а не іменником у функції означення, наприклад:

Український термін	Помилковий переклад	Правильний англomовний термін
музичне мистецтво	musical art	music art
історичний музей	historical museum	history museum
театральна сцена	theatrical stage	theatre stage

У цих прикладах не враховано семантичні тонкощі: historical – такий, що мав місце в історії; theatrical – такий, що створює ефект театральності, неприродний.

– Ігнорування правила утворення складних англійських термінів за схемою “іменник плюс іменник” (останній компонент відповідає на питання “що/хто”, а попередні – “який”). Наприклад, “театр масових видовищ” перекладено theatre mass shows, натомість має бути mass show theatre. “Театр танцю” по-англійськи – не theatre dance (“театральний танець”), а dance theatre.

– Слід брати до уваги те, що в мові оригіналу термін може мати більше одного значення, наприклад, рос. “памятник” (укр. “пам’ятник”) – це споруда на честь видатної події/особи, а у словосполученні “памятник культури” (укр. “пам’ятка культури”) означає приналежність до культурної спадщини. Відповідно, в англійській мові у першому значенні вживається слово monument, а в другому – словосполучення historic/heritage site. Наведемо кілька прикладів невдалих авторських перекладів, які можуть викликати непорозуміння.

Український термін	Помилковий переклад	Правильний англomовний термін
методист (фахівець з методики викладання)	methodist (член секти методистів)	methodologist
розваги (організовані заходи; естрада)	amusement (веселощі)	entertainment
обробка (музичного твору)	processing (обробка даних; хімічна, теплова тощо)	arrangement

Завдання 1.

- Поясніть, чому словосполучення “кваліфікований хореограф” не можна перекладати qualified choreographer (реально вживаються вирази competent/expert/experienced choreographer).
- Прокоментуйте помилки (по дві в кожному прикладі) в наступних хибних перекладах: “інтер’єр музею” – interior muzeum; “концертна діяльність” – concerto activity. Запропонуйте правильні варіанти. Обґрунтуйте Ваші рішення.
- Складіть короткий список двокомпонентних термінів або термінологічних словосполучень Вашої галузі.

В україномовній культурно-мистецькій термінології існує чимало кліше, що дісталися у спадок від пафосного радянського стилю викладу: колектив, художній, творчість, творчий, ансамбль тощо. Слово “творчість” у значенні “діяльність” можна перекласти creative work, а у значенні “праці” – просто works. *Типові помилки:* creation, тобто

“створення”, creativity – “творчий характер, креативність”. Замість того, щоб перекладати “творчий колектив”, можна сказати *company, choir, band* залежно від роду діяльності цього колективу. Відповідно, “театральний колектив” можна перекласти *theatre/theatrical company*, “хоровий колектив” – *choir*, “танцювальний колектив” – *dance company/ensemble*. “Студія” – це не обов’язково *studio*, наприклад, “художня студія” – *art school*, “театральна студія” – *drama school*.

Окремо слід зупинитися на способах передачі англійською мовою термінів “культурологія”, “культурологічний”. Споріднена (але не ідентична) дисципліна на Заході називається *cultural studies*, проте рекомендуємо віддавати перевагу терміну *culturology*, прийнятому на пострадянському просторі. Похідне “культурологічний” можна спокійно перекладати *culturological*.

Чимало помилок при передачі англійською мовою реалій (власних імен, географічних назв, історизмів тощо) можна уникнути, якщо менше довіряти програмам машинного перекладу, а уважно вивчати оригінальні англійські тексти. Так, Вікіпедія підкаже Вам, що прізвище композитора П. Чайковського традиційно передається *Tchaikovsky*, що “лютеранська церква” по-англійськи не *church of luteran*, а *Lutheran Church*, що “караїмський етнос” це не *Karaim ethnos*, а *the Karaites*, і що казки “Тисячі і однієї ночі” в англійському світі відомі не як *Thousand and one night*, а як *Arabian nights*.

Інші помилки виникають через спроби автора транслітерувати (перекласти) реалію не з української, а з російської назви, наприклад, неправильно *Kharkov, Nikolaev*, правильно – *Kharkiv, Mykolaiv*. В іншому випадку автор (або комп’ютерна програма) перекладає назву давньоруського племені “сіверяни” як *northerners*. Походження прикромі помилки очевидне: програма зрозуміла російське слово “северяне” як “мешканці півночі” (*northerners*). Зміст повідомлення виявляється перекрученим, хоча та ж Вікіпедія підкаже Вам правильну назву – *the Severians*.

Назви наукових видань, що пишуться кирилицею, треба не перекладати, а транслітерувати, наприклад, “Экономические известия” – це не неіснуючі *Economic Issues*, а *Ekonomicheskiie Izvestiia*.

У назвах установ на честь видатного діяча уникайте звороту *named after*. Так, назву Харківської державної наукової бібліотеки ім. В. Г. Короленка слід передати *V. Korolenko Kharkiv State Scientific Library*.

Завдання 2.

- Користуючись довідковими ресурсами WWW, визначте, як в англійському світі передають наступні реалії: Рахманінов, Київська Русь, Ілля Муромець, Слобожанщина, Наддніпрянщина, Клод Леві-Строс, “Дон Жуан” (опера Моцарта), “Стоїть явір над водою”.
- Як краще передати українською *British invasion* (з історії музичної культури) і *fringe theatre*? Що таке *Gaeltacht*?
- Якій країні належить реалія *Cossacs in Exile*? Наведіть відповідну назву в оригіналі.
- Складіть короткий список україномовних реалій з Вашої галузі і знайдіть в мережі правильні способи їх іменування в англійських текстах.

Передача вчених ступенів, звань і назв посад англійською мовою

В англійському світі пострадянським “кандидат наук”, “доктор наук”, “доцент”, “професор” відповідають: *PhD, Doctor of (History тощо), Associate Professor, Professor*. Проте назви вчених ступенів краще просто калькувати, наприклад: доктор історичних наук – *Doctor of Historical Sciences*, кандидат філософських наук – *Candidate of Philosophical Sciences*, доктор мистецтвознавства – *Doctor of Art Criticism*, кандидат культурології – *Candidate of Culturology*, кандидат наук із соціальних комунікацій – *Candidate of Sciences in Social Communications*.

Наведемо ще кілька прикладів перекладу назв посад і “регалій”: аспірант – PhD student, докторант – Doctoral student, – викладач – Lecturer, старший викладач – Senior lecturer, завідувач кафедри – Head of the Department of ..., декан – Dean, проректор – Vice-Rector, ректор – Rector, член-корреспондент Академії мистецтв України – Corresponding Member of the Academy of Arts of Ukraine, (дійсний) член академії ... – Member of the Academy of ..., заслужений артист/артистка України – Honoured Artist/Artiste of Ukraine, народний артист/артистка України – People’s Artist/Artiste of Ukraine, заслужений діяч мистецтв України – Honoured Art Worker of Ukraine, заслужений діяч культури України – Honoured Worker of Culture of Ukraine

Назву Харківської державної академії культури традиційно перекладаємо (The) Kharkiv State Academy of Culture (при написанні адреси та вихідних даних артикль не вживається).

Розділ 2. Переклад заголовків (How to Translate Titles)

Заголовок має бути стислим, конкретним, інформативним. Уникайте “порожніх” слів, що не мають смислового навантаження. Розглянемо деякі з них.

“До питання про...”

Працюючи над англомовними заголовками своїх статей, подумайте, чи треба дослівно перекладати поширені кліше на кшталт “до питання про”, “до проблеми”, “особливості”, “деякі особливості”, “на прикладі”, “крізь призму”, “у сфері”, “у просторі” тощо. Через намагання зберегти звичний стиль викладу виникають кострубаті кальки типу to problem of. Розглянемо деякі приклади калькованих зворотів і можливі варіанти перекладу, наближені до англомовного стилю.

Кліше	Авторський переклад	Редакторський варіант
у сфері культури і мистецтва	in the sphere of culture and art	in culture and art
Крізь призму сучасності	through prism of contemporaneity	in modern times
крізь призму прав людини	through the prism of human rights	as a human rights issue
до питання про роль	to the question about the role	the role of
у кінематографічному просторі	in the cinematic space	in the cinema
до проблеми формування	to problem of forming	the formation of

Як бачимо, англомовний стиль заголовків уникає надмірного вживання клішованих виразів і тяжіє до більшої стислості. Втім, для деяких сталих словосполучень можна знайти певні відповідності: крізь призму – in the light of, with regard to, in the context of, from the perspective of; до питання про – towards тощо.

Іменник(и) у функції означення

Конструкції “іменник плюс іменник” (N+N) вельми поширені в англомовних наукових текстах, наприклад: university language centre “університетський мовний центр”; landscape architecture “ландшафтна архітектура”; problem statement “постановка проблеми”. N+N часто утворюються *ad hoc* (оказіонально, для даного конкретного випадку): jazz diplomacy “джазова дипломатія”, Irish language search engine “ірландськомовна пошукова машина”, Ryooanji rock garden “сад каменів при храмі Рьоандзі”. Такі словосполучення є компактнішими, ніж описові конструкції. Порівняйте: classroom code-switching і the alternative use of two languages in the classroom “перемикання кодів (навперемінне використання двох мов) на заняттях”.

Проте не слід зловживати цими конструкціями. Правило N+N не діє там, де маємо справу з *вільними* словосполученнями. Наприклад:

Оригінал	Авторський переклад	Редакторський варіант
вплив реклами на...	the advertising influence on...	the influence (impact) of advertising on ...
дослідження інформаційних процесів	information processes research	the study of information processes
розвиток професійного спорту	professional sport development	the development of professional sports

Критичний розгляд наступного прикладу виконано за схемою “заголовок – авторський (комп’ютерний) переклад з аналізом помилок – варіант перекладу, наближеного до англomовного стилю”.

– До проблеми формування системи комунікативних стратегій розвитку туристичної діяльності. – *To problem of forming of system of communicative strategies of development of tourist industry.* – Словосполучення “до проблеми” краще не перекладати. Спільна стилістична похибка в україномовному заголовку і його перекладі – надмірний ужиток родових відмінків. Варіант з конструкціями “іменник + іменник”: *Developing a communicative strategies system in tourist industry.*

“На прикладі...”, “на матеріалі...”

Варто зупинитися на способах перекладу заголовків, що містять словосполучення “на прикладі”, “на матеріалі”. Маємо, наприклад, перекласти “Нестандартні підходи до реклами (на прикладі компанії XXX)”. Можливі варіанти: *Case study: non-trivial XXX advertising; Non-trivial advertising: XXX case study; An original approach to advertising: company experience.*

Такий “нестандартний підхід” дає кращі результати, ніж бездумне калькування (on/by example of). Наведені нижче приклади ілюструють хибність дослівного копіювання оригінальних структур чужою мовою.

– Видавнича політика просування книжки на село у 20 рр. XX ст. (на матеріалах Сумського округу) – *Publishing politics promotion books on village in the 20 years of XX cen. (on the basis Sumy district).* Слово politics означає належність до політичного життя; тут доцільніше strategy. Словосполучення з родовим відмінком “політика просування книжки” можна перекладати за допомогою прийменника of або (краще) за схемою “іменник + іменник”. Village – це “село” як населений пункт, а тут ідеться про сільську місцевість (the countryside). Прийменник “на” у значенні напряму руху по-англійськи не on, а to. Для позначення зворотів типу “у 20 рр. XX ст.” слід скористуватися англomовним кліше in the 1920s. “На матеріалах” можна перекласти the case of або просто випустити. – Тоді одержуємо: *Publishing strategy of book promotion to the countryside in the 1920s: the case of Sumy region.*

– Публікації з питань образотворчого мистецтва на сторінках часопису “Бібліологічні вісті” – *The publications on questions of fine art on pages of magazine “Bibliological News”.* – Слова questions і pages зайві. Magazine – це видання літературне, розважальне; для наукових часописів існує термін journal. Як уже зазначалося, перекладати назви періодичних видань не можна. Варіант редактора: *Works on fine art in Bibliolohichni visti journal.*

– Трансфер знань – пріоритетне завдання сучасного ВНЗ. – *A transfer of the knowledges as a priority task of modern society contemporary.* – Українському слову “знання” відповідає англійське knowledge (однина!). Transfer і knowledge – це загальні поняття, які не треба конкретизувати за допомогою артиклів. Скорочення “ВНЗ” передано незрозумілим

набором слів. Пропонуємо кращий варіант: *Knowledge transfer: priority task for modern universities*.

Для посилання на матеріал дослідження англомовні автори часто послуговуються дієсловом draw on: drawing on a rich ethnographic case studies – на матеріалі багатьох етнографічних досліджень.

“Проблема”, ”питання”

Наші автори полюбляють слова невизначено-широкої семантики “проблема”, ”питання”. Передавати їх можна словами problem, question, issue. Слово question частіше вживається у сполученнях на кшталт a difficult question; the question is ... (проблема полягає в тому...). Problem асоціюється з подоланням труднощів при вирішенні (наприклад, financial problems; the problem of an official language – “проблема державної мови”). Issue в заголовках сигналізує про те, що існує якесь наукове питання, яке розглядається (the issue of diversity in global cultural politics “проблема різноманітності в глобальній культурній політиці”; issues like chauvinism, fundamentalism, religion, ethnic and racial hatred “такі проблеми, як шовінізм, фундаменталізм, релігія, етнічна та расова ворожнеча”). Якщо автор анонсує розгляд певного наукового питання, то рекомендуємо користуватися саме словом issue (хоча можна його й випускати).

“Особливості”

До особливостей пострадянського наукового стилю належить і гіпертрофований ужиток слова “особливості” (вибачте за тавтологію). Наприклад: “Особливості написання анотації англійською мовою” – авторський переклад: The peculiarities of writing abstract in English. Слово peculiarities має співзначення “щось незвичне, дивне” (the peculiarities of Arabic pronunciation), тому його краще уникати. Англомовному стилю більше відповідав би заголовок How to write abstracts in English. Утім, слово “особливості” можна передавати англійською по-різному, наприклад, characteristics; features; characteristic (specific, distinctive, basic, special) features (характерні риси). Слово characteristics є радше технічним терміном зі значенням “експлуатаційні характеристики, технічні дані” (наприклад: the key characteristics of the Internet). Features означає “основні характеристики, характерні риси, ознаки, властивості”, наприклад, the geographical features “географічні особливості, властивості”. Ще один приклад: Advanced technology, centralised political organization, and other features of complex societies... “Прогресивні технології, централізована політична організація та інші риси (ознаки) складних спільнот...” Прикметники specific, distinctive, special доцільно вживати тоді, коли дійсно йдеться про явище, що чітко відрізняється від йому подібних, Тому, якщо слово “особливості” не є інформативним (із заголовку невідомо, про які саме відмінності йдеться) то від нього краще відмовитися. Рекомендуємо уникати слів specificity (“специфічність; специфічні риси, що відрізняють даний об’єкт від інших”), specifics (технічний термін – “специфічні дані: температура, тиск тощо”).

Завдання 3.

- Прокоментуйте переклади: Проблема редагування перекладних повідомлень в українських ЗМІ. – Авторський варіант: *Ukrainian mass-media translated message editing issue*. Редакторський варіант: *Editing translated messages in Ukrainian mass-media*.
- Перекладіть наступні заголовки з використанням типових україномовних кліше: Libraries, donations and freedom of expression: The case of scientology; Language issues and the one-nation theory; Towards a specific European jazz: The example of Poland.
- Дайте англомовні варіанти наступних заголовків: Проблеми історії духовної культури України; Особливості етичних парадигм у сучасній рекламі; Питання

формування акваторіального центру мистецтв; До проблеми взаємостосунків: театр – музей – театральна наука; Про деякі особливості музичного театру Кшиштофа Пендерецького; Особливості розвитку (evolution) системи документопостачання (document provision) бібліотек (примітка: не забувайте про правило утворення іменникових сполучень в англійській мові).

Іменник чи дієслово?

В україно/російськомовному стилі наукового викладу переважають іменники, а в англійськомовному – дієслова (у так званій ing-формі). Там, де йдеться про *дію*, *процес*, ми мислимо іменниками, а вони – дієсловами. Наприклад:

– *Broadcasting Jazz into the Eastern Bloc – Cold War Weapon or Cultural Exchange? The Example of Willis Conover* можна перекласти “*Трансляція джазу на країни Східної Європи: знаряддя холодної війни чи культурний обмін? (На прикладі Вілліса Коновера)*”.

– *Regulating Internet access and content in UK public libraries* (“*Регулювання доступу до Інтернету та контенту веб-сайтів у британських публічних бібліотеках*”).

– *The role of the press in organizing protests* (“*Роль преси в організації протестних акцій*”).

Уживання ing-форм робить стиль викладу динамічнішим і легше сприймається англійськомовним читачем.

Наведемо приклад вдалого застосування ing-форми при перекладі заголовка “Кадрове забезпечення бібліотечно-інформаційних комунікацій у сфері державного управління”: *Staffing library and information communication in public administration*. Слово *staff* як іменник означає “штат, персонал”, а як дієслово – “укомплектовувати штати”; кадрове забезпечення – це *процес*, тому ing-форма *staffing* цілком доречна. Крім того, автор слушно не перекладає словосполучення-“паразит” “у сфері”.

Завдання 4.

- Прокоментуйте різницю між авторськими та редакторськими варіантами перекладу:

Оригінал	Авторський переклад	Редакторський варіант
Проблеми формування особистості режисера	The problems of <i>formation of</i> a theatre director’s personality	A theatre director’s personality: the ways of <i>shaping</i> або The ways of <i>shaping</i> a theatre director’s personality
Розробка бізнес-моделі для культурної спадщини	<i>Development of</i> a business model for cultural heritage	<i>Designing</i> a business model for cultural heritage

- Перекладіть наведені нижче автентичні заголовки: *Game playing as transnational cultural practice: A case study of Chinese gamers*; *Restoring Law and (Racial) Order to the Old Dominion* (примітка: в заголовках статей англійської періодики повнозначні слова часто пишуть з великої літери); *Viewing political and cultural change nationally and locally* (дієслово *view* означає тут “аналізувати, розглядати”).
- Перекладіть англійською: Специфіка викладання акторської майстерності (примітка: перекладаючи слово “специфіка”, враховуйте, що це дійсно “специфічні риси”, а не абстрактно-невизначені “особливості”; “акторська майстерність” – *acting skills*).
- Перекладіть автентичний заголовок, звертаючи особливу увагу на правило перекладу сполучень “іменник плюс іменник”: *Overcoming time and ethical constraints in the qualitative data collection process: A case of information literacy research*.
- Знайдіть помилку в перекладі: Основні підходи до розуміння феномену ескапізму – *The main approaches to understanding of the phenomenon of escapism*.

“Формування”

У заголовках статей вітчизняних наукових видань часто зустрічається слово “формування”. У значенні “виникнення/створення” йому відповідають англійські the formation of, the origin of, the establishment of, наприклад: the formation/origin of the Solar System; the establishment of the State Israel. Якщо йдеться про активну зміну характеру, сутності певного явища, підійдуть слова shape, form, develop або їхні похідні: “формування особистості” – the formation of personality (personality development, shaping the personality of). “Формування” у значенні “виникнення/створення *і розвиток*” краще передавати словосполученнями the rise and evolution, the rise and development, the origin and development, the origin and evolution, наприклад: The origin and evolution of aboriginal cultures in New Guinea (“Формування аборигенних культур у Новій Гвінеї”).

Завдання 5.

- Перекладіть наступні заголовки статей з оригінальних англійських видань: Some aspects of forming personal culture in ballroom dancing; The rise and evolution of public pension systems; The rise and development of Basque nationalism in the light of social movement theory.
- Перекладіть англійською: Формування фінансового сектора в Сполучених Штатах; Формування поняття “інформаційне суспільство”.
- Прокоментуйте різницю між авторським та редакторським варіантами перекладу:

Оригінал	Авторський переклад	Редакторський варіант
Формування співацьких навичок у студентів-акторів	The formation of singing skills at student-actors	Forming singing skills for theatre students

Розділ 3. Повідомлення про предмет дослідження; постановка проблеми (Stating the Subject of the Study; Problem Statement)

“Наукова стаття; праця; дослідження”

Українському (“наукова” стаття) відповідають англійські research article, research paper, study, інколи зустрічаються сполучення scientific paper, scientific article. Найчастіше англійські автори послуговуються однослівними термінами article або paper, які в цьому значенні можна вважати абсолютними синонімами. Говорячи про конкретну (у тому числі про свою) статтю, слід додавати означений артикль: the paper, the article; можливий варіант – this article, this study. Сполучення our article є неприпустимим. Російськомовні автори любляють вираз “настоящая/данная стаття”, дослівно перекладаючи його the present/given article. Робити цього не треба (це не стиль англійського викладу); вистачить і the paper (the study).

Слово широкої семантики work може означати різні види наукової продукції – book, monography, paper, report (доповідь), survey, review (огляд). Нескромно вживати слово work, говорячи про свою статтю, але воно цілком доречно, коли йдеться про роботи інших, видатних вчених, наприклад: the importance of Hegel’s works.

Передаючи англійською мовою слово “дослідження”, зважайте на те, що research – це радше “науково-дослідницька діяльність”, а у значенні “стаття” (конкретне дослідження) доцільніше слово study. Нагадуємо, що слово research не має множини.

“Учений, науковець, дослідник”

Популярне серед наших авторів слово scientist найчастіше вживається у значенні “науковець, який має справу з *природничими* або *точними* науками”. Термін researcher придатний для позначення науковця, що працює в будь-якій галузі. Словом scholar

називають видатних учених: Juri Lotman, a renowned Russian-Estonian scholar of semiotics and cultural theory.

Завдання б.

- Перекладіть українською, звертаючи увагу на слова, виділені курсивом: a cultural studies *researcher*; the primary subject area; the field of research; This project will contribute to future *research* on similar topics; a proposal for a conference *paper*; Of great interest for the *researchers* is the phenomenon of culture shock; The title and abstract are often the only parts of a *paper* that are freely available online.
- Що означає стандартне словосполучення call for papers у запрошеннях на наукову конференцію?
- Перекладіть англійською: попередня стаття; корисна модель для здійснення етнографічних досліджень (“здійснювати дослідження” – to conduct research)

“Досліджено..., розглянуто..., описано...”

Про предмет наукового дослідження можна повідомити за допомогою дієслів describe, explore, study, investigate, examine, consider, analyze, discuss, inquire into тощо. Ці слова є синонімами, але кожне з них має свої відтінки значення.

Analyze – досліджувати, вивчати, аналізувати.

Consider – вивчати, розглядати, обговорювати.

Describe – описувати, давати опис.

Discuss – обговорювати, описувати (з елементом полеміки).

Examine – окрім “вивчати, досліджувати”, означає “розглядати, уважно оглядати, перевіряти” (“сторінку за сторінкою, речення за реченням”).

Explore, inquire into – підкреслюють ретельність дослідження.

Investigate – має співзначення “розслідувати причини; розслідувати, щоб потім скласти звіт”.

Outline – коротко описувати, описувати (у загальних рисах), окреслити.

Report – повідомляти.

Study – має найбільш широке вживання і означає “вивчати, досліджувати”.

Перекладаючи анотацію (резюме) своєї статті англійською мовою, не намагайтеся сліпо копіювати структуру українських речень і прийнятий у нас стиль наукового викладу. У нас користуються стандартним набором висловів на основі безособових речень і пасивного стану дієслів, наприклад: У статті розглянуто... Досліджено... Проаналізовано особливості... Вивчено... Головну увагу приділено... Зображено... Описано... Проведено дослідження...

Натомість в англомовному академічному стилі безособові речення в пасивному стані не так поширені. Повідомлення про дослідження частіше *персоніфікується*, тобто з’являється назва *діяча* (the author або the paper/article). Наведемо два приклади з оригінальних англомовних текстів.

– *The paper studies* some aspects of the neglected work of Alfred Weber, younger brother of the vastly better appreciated Max Weber. (*Розглянуто* деякі аспекти призабутих праць Альфреда Вебера, молодшого брата широко відомого Макса Вебера).

– *The author examines* the relationship between the percentage of migrants to the US which were apprehended by the police and the level of corruption in migrants’ origin countries. (*Досліджено* взаємовідношення між часткою мігрантів до США, затриманих поліцією, та рівнем корупції у країнах, з яких вони приїхали).

– *This paper reports* on research into sociolinguistic choice in Catalan and Irish advertising texts, using a corpus of texts from a range of media (radio, television, print, Internet). (*Тема статті* – дослідження соціолінгвістичного вибору в рекламних текстах каталанською та ірландською мовами: на матеріалі текстів ЗМІ (радіо, телебачення, друкована продукція, Інтернет).

Не можна сказати, однак, що англomовні автори зовсім не вживають дієслів у пасивному стані. Речення з пасивними зворотами (частіше в середині тексту анотації) урізноманітнюють стиль викладу, наприклад:

– This distinctive conception of 'immanent transcendence' ... *is explored* in this article in relation to a range of questions about ... (Ця оригінальна концепція “іманентної трансценденції” *досліджується* в статті у зв'язку з цілою низкою питань стосовно...).

– A number of themes *are considered* including... (*Розглянуто* декілька тем, зокрема ...).

Принагідно варто звернути увагу на відмінності в порядку слів в англійському та українському реченнях (див. останній приклад). В англійській мові *підмет передує присудкові*, навіть якщо йдеться про *нову* інформацію (a number of themes). В українській мові, натомість, назва нової інформації (“декілька тем”) зсувається на кінець повідомлення.

Стаття присвячена питанням...

Можливі варіанти перекладу: The article deals (is concerned) with... The paper touches upon the issue of... The study addresses the problems of ... Наприклад:

The article *is concerned with* cultural differences among Polynesian islands. (*Тема статті* – культурні розбіжності серед населення островів Полінезії).

Програми машинного перекладу підказують нашим авторам кальковані вирази The article is devoted to...; ...dedicated to ... Проте рекомендуємо зважати на те, що devote і dedicate означають “присвячувати (своє життя мистецтву, дітям тощо)”, а dedicate ще вживається тоді, коли автор присвячує свій твір кому-небудь (на знак дружби або вдячності).

Особливу увагу приділено..

Цьому кліше відповідають англійські моделі Particular (special) attention is paid to...; The paper concentrates on ...; focuses on ...; Extensive coverage is given to ...; Much attention is given to...; The paper deals specifically with...; The article is specifically concerned with...; with an emphasis on ...; ...is/are highlighted. Наприклад: Ecological principles *are especially emphasized*. (*Особливу увагу приділено* екологічним принципам).

Перекладаючи повідомлення про предмет дослідження, зважайте на стилістичні, структурні й семантичні відмінності українських та англійських речень (окремих слів). Проаналізуємо деякі приклади невдалих перекладів.

– Проаналізовано практичний досвід ... – *It is analyzed the practical experience of...* – Структура речення неприродна. – Можливі два коректні варіанти: а) The author analyzes the practical experience of... і б) The practical experience of ... is analyzed.

– Висвітлюється німецький досвід ... – *The article about German experience...* – Неприпустима помилка (пропущено is) у поєднанні з конструкцією is about... (“дитячий” стиль!). – Пропонуємо: The article describes the German experience in ...

– Розглянуто еволюцію ...– *The evolution of ... is regarded*. – Автор (чи комп'ютерна програма?) не бере до уваги неповну семантичну відповідність слів “розглядати” (у даному випадку – “досліджувати, аналізувати”) і regard (regard as..., тобто “розглядати щось/когось як...” – Краще: The evolution of ... is discussed (analyzed, examined, explored, etc.).

– Розглядається процес зародження і становлення традиції проведення духовних концертів ... – *We consider the process of nucleation and the formation of the tradition of spiritual concerts ...* – Так зване “скромне ми” в англomовних наукових текстах практично не вживається. Переклад слова “зародження” вузькоспеціальним біологічним терміном nucleation виглядає, м'яко кажучи, дивно. – Пропонуємо інший варіант: The paper describes (deals with, is concerned with) the rise and evolution of ...

Завдання 7.

- Перекладіть українською, звертаючи увагу на слова, виділені курсивом: *The article deals with a case of using jazz as a tool for political goals during the period of global conflict between capitalism and socialism in the 1950s – 1960s; Topics such as design process models and user interfaces are highlighted.*
- Знайдіть і проаналізуйте помилки в перекладі. Запропонуйте кращий варіант: Розглядаються джерела джазового мистецтва: There are considered the origin of jazz art; Розглядаються досягнення релігійної культури Харкова другої половини XIX ст. Reviews the achievements of Kharkov 2nd half of XIX century; Розглянуто програмне забезпечення з відкритим кодом... Considered open source software...
- Повідомте англійською мовою про предмет дослідження Вашої (майбутньої) статті.

Розділ 4. Повідомлення про мету дослідження (Stating the Aim of the Study)

Актуальність, актуальний

Ці слова з арсеналу вітчизняного наукового викладу не мають однозначних відповідностей в англійській науковій літературі. “Актуальні проблеми” можна перекласти current issues, “актуальне питання” – an up-to-date issue; “актуальний напрям” – a significant trend; “ця проблема є актуальною” – this issue is currently of great interest. “Актуальність” – це significance, importance, relevance. Не рекомендуємо вживати слова actual, topical та похідні від них actuality, topicality.

Мета статті

У значенні “мета дослідження” найчастіше вживаються aim і purpose, наприклад: The aim of the article is to explore...; The purpose of this study is to present...; The aim of this paper is to explicate (пояснити) a link between...; The purpose of this study is to address the problem of ...

Англійські автори користуються й іншими засобами для повідомлення про мету дослідження, наприклад: This paper intends (“має намір”) to describe ...; The study aims (is aimed at) at ...ing... (*типова помилка*: directed on ...); This study is an attempt (“спроба”) to ...; The article attempts to provide an overview of ...; This study is designed to ...; The research problem for this study is to describe the ...; The primary concern of this research is to examine ...

Конкретні завдання називають objectives (specific objectives): The specific objectives of the present study are ...

Висвітлити, розглянути, розкрити, виявити, пояснити, показати

Повідомити про намір висвітлити тему, пояснити роль, виявити (розкрити, з’ясувати, визначити) специфіку, (проблему, роль) можна за допомогою згаданих вище дієслів describe, inquire into, highlight, outline тощо (див. Розділ 3). Слід мати на увазі, що словом highlight ми наголошуємо на важливості проблеми (показати значення, приділяти особливу увагу, особливо відзначити, зробити наголос на...), наприклад: The article aims to highlight the risks of ... “Дослідження спрямоване на виявлення ризиків ...”; to highlight the potential and importance of ... “показати потенціал і важливість...”

Наведемо тлумачення ще деяких слів із значення “розкрити, виявити тощо”.

Demonstrate – показати

Elucidate – пояснювати, роз’яснювати (проблему).

Explain – пояснювати, роз’яснювати суть, тлумачити факти і явища.

Interpret – пояснювати, тлумачити, інтерпретувати.

Reveal – розкрити приховану суть, “зробити відомим” (це слово доречніше у викладі *результатів* дослідження; мету окреслюють скромніше: “вивчити, проаналізувати, дослідити”).

Unfold – те саме: The purpose ... is to unfold the significant connections between ... “Мета ... – виявити важливі взаємозв’язки між ...”.

Слово expose означає “розкрити таємницю, виставити напоказ”; у значенні “розкрити специфіку” не вживається.

Визначити, з’ясувати, зрозуміти

Слова define, determine, identify, specify, find out не є абсолютними синонімами.

Define – визначити (чітко показати; дати дефініцію): define the role of ...

Determine – визначити, з’ясувати (мету і задачі дослідження, критерії, параметри, методи, обсяг роботи, значення слова, дату, коло питань тощо, тобто часто вживається там, де йдеться про *результати підрахунків/аналізу* або прийняття якогось *рішення*): first state a problem or question and then try to determine the answer “спочатку поставте проблему або питання, а потім спробуйте визначити відповідь”; determining practical significance “визначення практичного значення”.

Identify – визначити, назвати, виявити специфіку, “ідентифікувати”: identify capabilities of network systems “визначити (виявити) можливості мережевих систем”; identify components of ... “визначити (назвати) компоненти ...”.

Specify – з’ясувати, уточнити (особливості): specify the reasons for ... – “з’ясувати причини ...”.

Find out – з’ясувати (причину).

Відповідно, словосполучення “визначити методи” перекладається залежно від наміру автора: якщо автор має на увазі “описати методи, дати їхню характеристику”, тоді доцільне слово define; якщо йдеться про те, які саме методи обрати для дослідження, потрібне determine.

“Зрозуміти” (якщо це *наукове* розуміння, наукова інтерпретація, пояснення) – це interpret, explain, give (provide, offer) an explanation (interpretation): interpret the effect (phenomenon) of ... Слова understand, comprehend у цьому значенні краще не вживати.

“Визначити вплив” – describe the impact (сильний вплив), effect, influence (довготривалий вплив) of ... on ...

Обґрунтувати, обґрунтування

“Обґрунтувати” у значенні “виправдати (вибір теми, необхідність вивчення тощо)” – justify “пояснити причину...”; motivate “мотивувати”; give the reasons for ..., provide a rationale for ... “Обґрунтування” – це justification, motivation, main arguments. Вислів “обґрунтування значення”, що часто зустрічається в статтях наших авторів, є некоректним.

Найкращі результати дає не дослівний переклад, а передача *глибинної структури* повідомлення, наприклад: Зазначте гіпотезу й цілі дослідження; обґрунтуйте Ваш вибір. – State your specific hypothesis and objectives, and describe the reasoning that led you to select them.

Завдання 8.

- Перекладіть українською: The aim of this article is to explain the level of religious freedom in the world by political, social and religious affiliation variables; The purpose of this paper is to highlight some of the social phenomena ...; The purpose of this study is to demonstrate the practical utility of object-oriented methods in computer graphics; The purpose of this study is twofold. First, this study will assess the ...; ... identify the basic features of standard microprocessors; define the criteria used to evaluate network operating system.
- Перекладіть англійською: визначити напрями оптимізації...; визначити (виявити) переваги й недоліки ...; розкрити особливості інформаційних технологій; визначити

рівень володіння (knowledge) двома офіційними мовами; визначити цільову аудиторію; зрозуміти закономірності (laws)...

– Прокоментуйте різницю між авторським та редакторським варіантами перекладу:

Оригінал	Авторський переклад	Редакторський варіант
визначити тенденції ...	determine the trends of ...	identify the trends of ...
розкрити специфіку ...	expose the features of ...	describe (identify) the features of ...
зрозуміти роль поезики	comprehend the role of poetics	explain the role of poetics

– Повідомте англійською мовою про мету дослідження Вашої (майбутньої) статті.

Розділ 5. Методи дослідження (Research methodology)

Методи, підходи, прийоми

Method – метод

Approach to – підхід до ...

Technique – технічний прийом, спосіб, метод (практичного здійснення).

Наприклад: quantitative “кількісний”, qualitative “якісний”, comparative “порівняльний”, descriptive “описовий”, structural-axiological, bibliometric methods, method of structural analysis; culturological, phenomenological, semiotic approaches; synthesis, classification, generalisation “узагальнення”, survey “соціологічне опитування”, virus protection techniques “способи захисту від вірусів” тощо.

Застосовувати

Слова use, apply, employ, utilize відрізняються відтінками значень.

Use – слово широкої семантики, найчастіше вживається у значенні “використовувати щось (наприклад, матеріал) з певною метою”: use the statistics “використовувати статистичні дані”.

Apply – застосовувати на практиці (метод, правило, теорію): apply the concept of ...

Employ – застосовувати (інструменти, прийоми) (tools, techniques).

Utilize – використовувати щось для досягнення практичної вигоди.

Проаналізовано, запропоновано, здійснено

Перекладаючи безособові звороти, що сповіщають про методи дослідження, доцільно користуватися правилами, описаними в Розділі 3 (“Досліджено..., розглянуто..., описано...”). Наприклад:

Здійснено опитування (аналіз) ... – a survey (an analysis) was conducted.

Проаналізовано ... – ... was analysed; the author analysed ...

Виділено і проаналізовано ... – ... is/are highlighted and analysed.

Наведено (запропоновано) аналіз ... – The article provides (offers) an analysis of ...; The article provides a detailed examination of ...

Проаналізовано особливості... – characteristic (specific, distinctive) features of ... are analyzed; The author analyzes ... (presents/provides an analysis of ...).

Детально описано – ... is/are described in detail.

Розглянуто шляхом ...

Проблему розглянуто шляхом вивчення ... (порівняння ...) – The study investigates this issue by examining... (comparing ...).

Розглядається як... – ... is treated (considered, seen, viewed) as ...

На основі (на підставі) ...

Виконано на основі (на підставі) ... – The study is based on ...; proceeding from ...

Використано матеріали ... The author draws on ...: The author draws on the information behaviour literature to develop ... “Автор користується матеріалами літератури з інформаційної поведінки для розробки ...” (Див. також матеріали Розділу 2).

Завдання 9.

- Перекладіть українською: This paper, with the support of findings from a sociolinguistic Ph.D research on language attitudes towards Irish and domains of language use in Gaeltacht areas, will attempt to present the language situation in Irish speaking areas by analysing data collected through more than 300 questionnaires ...; The report is based on a survey which was subsequently used for management training in the air transport industry; ...apply the theoretical framework to case studies in internationally-operating companies delivering a mix of goods and services.
- Перекладіть англійською: особливу увагу приділено методам...; визначити напрями оптимізації...; здійснено методологічний огляд практичних досліджень ...
- Повідомте англійською мовою про методи Вашого дослідження.

Розділ 6. Результати дослідження (Results of the Study)

Про результати дослідження слід повідомляти чітко, стисло, по суті. Наведемо приклад того, як *не треба* писати резюме:

Results have been obtained due to the nature of the development of themes associated with the comprehensive review of the role and importance of modern Ukrainian television in shaping the spirituality of young people and an attempt of a systematic understanding of programme policy on television. – Коментар: Написано незрозуміло, розмито, нечітко, невиразно, багатослівно. Пафосне слово невизначено-широкої семантики spirituality (“духовність”) можна було б передати, наприклад, spiritual world.

Не можна повторювати текст інших частин анотації резюме, наприклад: The article aims to analyse the versatile perception of football fanaticism ...; The paper presents the works of well-known scientists... – Перший приклад запозичено з повідомлення про мету, а другий – про предмет дослідження. Не зовсім зрозуміло, навіщо тут слово versatile “багатосторонній, універсальний”; можливо, автор мав на увазі common “поширений”. Замість presents доцільніше, мабуть, було б considers...; presents an overview of ...

Від “скромного ми” (*We have defined ...*) краще утриматися.

Не обов’язково писати The author comes to the conclusion that ... “автор доходить висновку, що...”. Можна одразу розпочати виклад своїх висновків або скористатися одним із багатьох кліше, доречних у цій ситуації, наприклад:

The author argues that... Автор вважає, що...

The study demonstrated (showed, revealed) ... Дослідження дозволило виявити ...

The results indicate that ... Результати свідчать про те, що ...

The author concludes that ... Автор доходить висновку...

The study has confirmed ... Дослідження підтвердило ...

It has been (was) found that ... Виявлено, що...

The influence (impact, effect) of ... on ... is shown. Показано вплив... на ...

Дієслова із загальним значенням здобуття:

Obtain – отримувати (найбільш широке значення): The obtained results make it possible to ... Отримані результати дозволили авторові...

Determine, Identify – визначати, знаходити (див. Розділ 4).

Find – знаходити, виявляти.

Establish – встановлювати, з’ясовувати, переконливо показувати: Cause-and-effect relationship between ... has been established. Установлено зв’язок причини й наслідків між ... – Коментар: а) англійське слово establish, як і українське “встановлювати” має

співзначення “започаткувати, організувати, створити”; б) за логікою варто писати не has been, а was (is) established (shown, demonstrated).

(Примітка: ...has been found та ...is found відрізняються відтінками значень; у першому випадку наголос робиться на *моменті завершення дослідження*, у другому – це просте повідомлення про отриманий результат. Оскільки Ви завершили Вашу роботу *до того*, як вона потрапила до рук читача, простий минулий час – Past Simple – був би, напевно, більш доречним: It was found that ...).

Розкрити, виявити, показати, з'ясувати

Англійські еквіваленти цих слів детально описані в Розділі 4. Наведемо деякі типові кліше, доречні в розділі “Результати дослідження”:

З'ясовано, що ... – It has been (was) found (shown, demonstrated) that ...; The study shows that ...

Показано значення... – The author demonstrates the importance of...; The importance of... has been demonstrated; The implications for ... have been demonstrated.

Аналіз показав, що ... – The analysis has shown (shows, showed) that ...

Дослідження показало, що ... – The study revealed that ...

Визначено особливості... – The specific features of ... are identified (outlined).

Розкрито причини... – The reasons for ... (the causes of ...) are explained.

(Примітка: дієслово disclose означає “розкрити (зробити загальновідомим) якісь приховані недоліки, таємницю”, тому у значенні “розкрити причину” є недоречним. Некоректним є і вираз “розкрито проблему” та його переклад “the problem of ... was disclosed”).

Установлено місце та роль... – The position (place) and role of ... are identified.

Висвітлено взаємозв'язок з... – The interconnection (interrelation) between ... and ... is shown.

Зроблено висновки щодо ... – Conclusions concerning ... are drawn.

Подумайте, чи варто повідомляти у висновках про цілком очевидні речі, наприклад: It has been found that participation in a festival is very positive for an artist. “Виявлено, що брати участь у фестивалі вельми корисно для артиста”.

(Примітка: у багатьох випадках від кліше ...has been found та йому подібних можна просто відмовитися і розпочинати прямо з викладу результатів).

Доводити

Ознакою серйозного науковця є обережність у висновках щодо свого дослідження. Рекомендуємо уникати категоричних слів prove (щось довести внаслідок експерименту, тривалих пошуків), discover (зробити відкриття?!). Можливі скромніші варіанти повідомлень з підтекстом *припущення*:

Доведено, що (на думку автора!) ... – The author argues (claims, states, points out, explains) that...; It has been (was) found out that ...; This study demonstrates that ...; The author has demonstrated that ...; It is claimed that ...

Можна дійти висновку ... – It can be concluded that ...; It appears that ...; The results of the study suggest that ...

Можна припустити, що ... – It can be assumed that ...; There is reason to believe that ...

Зроблено висновки ... – Conclusions are drawn...

Свідчити

Результати (дані)... свідчать про те, що ... – The results of ... suggest (indicate) that ...; the data suggest that ...; The analysis of the data clearly indicates that ...

Це свідчить про те, що ... – It testifies to the fact that...

... дозволило виявити ... – The study demonstrates ... (shows that ...)

Є серйозні докази того, що ... – There is considerable evidence for ...

Дані

Data – цифрові дані, оброблена інформація.

Evidence – дані, свідчення (про наявність), факти, докази, підстави: archaeological evidence.

Навести

Наведено дані про ... – Data are given about ...

Наведено приклади ... This article provides examples of gives examples showing...

Наведено характеристику... ... is/are described.

Автор наводить дані (свідчення) про те, що ... – The author provides evidence for...

Варто утримуватися від надмірного вжитку популярного у нас кліше “обгрунтовано ...”. Не зовсім коректним є, наприклад, вислів “Обгрунтовано етапи процесу формування...” (обгрунтувати можна причину, роль тощо, а не етапи). Не витримує критики й авторський переклад: The process of ... has been grounded (grounded – це технічний термін “заземлений”, а в значенні “обгрунтований” зустрічається хіба що у словосполученнях на кшталт a well grounded theory “добре обгрунтована теорія”).

Завдання 10.

- Перекладіть, звертаючи увагу на слова, виділені курсивом: The author *has applied* this linguistic *approach to determining* the sequence in which domestic plants and animals became *utilized* by the people of each African language family. Поясніть ужиток кожного виділеного слова.
- Знайдіть помилки в наступних реченнях: Revealed methods of forming specific texts of Holy doors (царські врата) decorations ...; It is analysed the practical experienced of ...; It has been established specificity of several modes of museum communication.
- Прокоментуйте стиль, виправте помилки: It is proved that thanks to media influence sport is no longer just a game.
- Прокоментуйте релевантність цього речення в авторському резюме (анотації): It has been found that Ukrainian scientists have explored subcultures for more than one decade.
- Поясніть різницю між двома вжитками дієслова reveal: A new study reveals the impact that video games actually have on your brain; The study revealed that more than 10% of UK firms ...
- Перекладіть українською: ... it [the paper] seeks to draw on recent and current data to describe the impact of student choice and to identify trends, particularly with regard to the place of literature.
- Повідомте англійською мовою про результати дослідження Вашої (майбутньої) статті.

Розділ 7. Новизна (Novelty, Originality)

Англомовна фразеологія “новизни” в загальних рисах збігається з лексико-граматичними кліше Розділів 4, 6.

Поширена помилка: текст “Новизни”, “Результатів” у резюме повторює текст в анотації.

Уперше

Слова із значенням “уперше” більше підходять для стилю дисертаційного дослідження. Проте якщо Ваша стаття *дійсно вперше* розглядає якусь проблему або пропонує новий підхід до її вирішення, можна скористатися наступними висловами:

Уперше досліджується ... – ... is examined for the first time.

Уперше здійснено спробу.... – The paper is the first attempt for ...; The paper presents an attempt to ...

Здійснено спробу – The author attempts to ...; An attempt is made to ...

Зроблено спробу визначити ... – An attempt is made at identifying (defining) ...

Установлено місце та роль... – The position (place) and role of ... are identified.

Уточнено... ... is/are specified.

(Уперше) порушувати питання ... – raise the issue of ...

Систематизовано й узагальнено... – is/are systematized and summarized.

Сформульовано ... – ...is/are formulated

Визначено основні етапи (аспекти)... – The main stages/aspects of ... have been specified (outlined, identified).

Виявлено... ... is/are found out

Застосовано новий підхід до ... – The author suggest a new approach to ...; A new approach to ... is suggested.

Запропоновано

Пропонувати – suggest (ідею для розгляду), recommend, offer (щось конкретне), propose (мати намір, вносити пропозицію). Наприклад: This paper proposes a new approach to...; New technique is suggested by the author – Автор пропонує нову методику (конкретних дослідів).

Пропозиція – suggestion (ідея для розгляду).

Обґрунтовувати (див. також Розділи 4, 6)

Обґрунтувати у значенні “навести докази, пояснити причину”– give reasons for ...; give a rationale for ... дати логічне пояснення утриматися, substantiate, justify. Наприклад: Автор обґрунтовує ідею (позицію) ... – The author argues that ...; Автор обґрунтовує цю точку зору ідею... – The author substantiate the idea of ... (this view) by ...ing.

Дієслово substantiate (як, до речі, й українське “обґрунтовувати”) вимагає *прямого відмінка*, тому не можна говорити The author substantiates that ... “Автор обґрунтовує, що ...”

Одержати, отримати

Дієслова із синонімічного ряду “здобуття” (obtain, determine, find, identify) були розглянуті в Розділі 6. Розглянемо приклад некоректного вибору синоніма із значенням “одержати”: Одержано нові дані стосовно історії полтавського журналізму. – *New data have been received on the Poltava journalism history.* – Слово receive у значенні “отримати, одержати” доречне там, де йдеться про одержання листа, повідомлення, подарунка тощо. У даному випадку доцільно скористатися дієсловом obtain. Data має значення “*оброблена інформація*”, тому краще його замінити на material (information). Словосполучення the Poltava journalism history виглядає штучно й незграбно. Дискусійним залишається питання стосовно have been: ужиток цієї словоформи є виправданим, якщо йдеться про результат дії на момент її завершення (“не було і раптом є”); тут, очевидно, варто було б написати was, оскільки “одержання нових даних” для читача – повідомлення про минулу подію. Тоді одержуємо: *New material (information) concerning (relating to) the history of Poltava journalism was obtained.*

Дослідження дозволило ...

Можливі варіанти: The study enabled ...; ... makes it possible to ...; ... permits ...; ...demonstrated... Наприклад: Культурологічна реконструкція агіографії Петра Афонського дозволила ідентифікувати її як форму ... – A culturological reconstruction of the “Hagiography” of Peter of Athos made it possible to identify it as a form of ...; Дослідження

дало можливість краще зрозуміти механізм ... – The study *has enabled* a better understanding of the mechanism of ...

Помпезний стиль не є характерною рисою англійських наукових статей. Уникайте пафосних, категоричних висловів на кшталт “вирішено питання...”, “формування особистості (світогляду, духовності)” тощо. Наприклад: The results of this study can be used to write *fundamental* (коментар: тільки так, не менше!) works on culture, history, ethnology; ... can be used for *forming the minds* (коментар: формувати світогляд на заздрість основоположникам?!) of students.

Завдання 11.

- Прокоментуйте стиль і зміст наступного повідомлення, звертаючи увагу на слова, виділені курсивом: Ukrainian *scientists may* find the information in this article useful for the development of a new *strategy*.
- Проаналізуйте стиль наступного повідомлення і знайдіть лексико-граматичні похибки: The author tries to make holistic approach to the research.
- Знайдіть помилки в наступних реченнях: in the article may find the new information about Cultural Memory in Ukraine and the analyze of new strategy of it researching.
- Перекладіть українською: An attempt is made in this paper to show the ways of further prospects of development ...; The experimental data enable us to determine the nature of ...; This method will enable the learners of the target language to master it as an effective means of communication.
- Перекладіть англійською: Запропоновано новий підхід до оцінки економічного ефекту впровадження інформаційної технології в процеси ...
- Повідомте англійською мовою про новизну Вашого дослідження.

Розділ 8. Практичне значення (The practical significance)

Слова importance, significance, relevance сигналізують про важливість Вашої роботи. Importance і significance синонімічні, хоча importance звучить скромніше. Implications має підтекст “наслідки (позитивні) проведеної роботи”, наприклад: The implications of this study...; The social and cultural implications of ... Співзначення слова relevance – “доречність, відношення до...”, наприклад: the pedagogical and political relevance of such work – “педагогічна і політична релевантність такої роботи”, тобто робота має відношення і до педагогіки, і до політики.

Наведемо деякі стандартні вирази, що використовуються для повідомлення про практичне значення дослідження.

... має важливе значення для ... – The research has important implications for ...

... може сприяти ... – can contribute to ...

Автор пропонує... (Запропоновано...) – The author suggests that...; ... is proposed.

Дані цього дослідження відкривають різноманітні ... – The evidence from this study suggests a variety of ...

Дослідження показало необхідність ... – The study demonstrated a need for ...

Матеріали статті можуть бути використані ... – The material in this article can be used in + іменник; ... to + дієслово. Синонім apply означає “застосовувати результати дослідження на практиці”: The findings can be applied in new developments...

Матеріали статті можуть зацікавити ... – The material in this article can be of interest to...; The paper may be of a particular interest to the specialists in ...

Надано рекомендації ... – Recommendations are given ...

Отримані результати дають можливість ... – The obtained results make it possible to ...

Призначений для ... – The study is intended (designed) for...; ... can be recommended for ...

Знов-таки, бажано утримуватися від фанфарно-переможного стилю, успадкованого з дисертацій радянського періоду. Занадто категорично звучить, наприклад, речення: The obtained results will contribute to the development of Ukrainian journalism. – “Отримані результати сприятимуть розвитку української журналістики”. (Коментар: А як розвивалася б українська журналістика, якби не було цієї статті?). Або: As the result, the culture of thinking to the club members is inculcated, abstract, conceptual and creative thinking are formed. (Коментар: сказано сильно, хоча й досить туманно. Можна зрозуміти принаймні, що стаття сприятиме прищепленню абстрактного, концептуального, творчого мислення. Ось так – Гегель і Маркс відпочивають. “А не замахнувся ли нам на Вільяма нашого...?”).

Дещо про так звані “перехідні елементи”, тобто слова (словосполучення), що сигналізують про логічний перехід до наступної частини викладу (у даному випадку – до висновків). “Отже”, “таким чином” можна перекладати thus, consequently, as a result, in conclusion ..., the author concludes that... (поширена помилка: so, the author ...).

Завдання 12.

- Перекладіть: The research has important implications for organizations that depend upon member support, such as sports teams, educational institutions, musical groups, and charities; The article concludes by suggesting ways in which organizations can develop more effective learning capabilities for crisis events; The findings in this paper can be used in pedagogical and educational practice as well as in music criticism.
- Знайдіть помилки в наступному реченні: Conclusions of article can be used for justification of the necessity of humanirarian subjects studying.
- Перекладіть англійською: Матеріали статті можуть бути використані при розробці курсів лекцій з етнопсихології.
- Повідомте англійською мовою про практичне значення Вашого дослідження.

Розділ 9. “Ляпи” машинного перекладу (Computer translation blunders)

Користуючись програмами машинного перекладу, зважайте на те, що комп’ютер найчастіше видає на екран примітивну кальку з українського (російського) оригіналу. Річ у тім, що машина “бачить” і копіює *поверхневу* структуру речення і *одне* з кількох можливих значень слова. Якщо програма “не знає” якогось слова, то вона просто транслітерує його (наприклад: Особливу увагу приділено вивченню *кардіоцентричного* погляду на ... Particular attention is paid to *kardiotsentricheskoho* view on ...). Щоправда, комп’ютерний переклад дає читачеві можливість *зрозуміти, про що йдеться*, але не більше. Найчастіше легше *самому* зробити переклад, аніж правити комп’ютерні “ляпи”. Переклад – не механічна, а творча робота, і машина аж ніяк не замінить людського розуму, гнучкості, уміння бачити в тексті *глибинні* структуру й зміст.

Розглянемо деякі типові помилки машинного перекладу.

– Ігнорування різниці між структурою українського (російського) та англійського речення, наприклад, порушення послідовності “підмет – присудок – додаток”: *Розглядаються* особливості реалізації ідей класичної педагогіки в умовах переходу до інформаційної цивілізації... – *Examined* as in the conditions of passing to informative civilization the ideas of classic pedagogics will be realized ...

– Ігнорування полісемії і синонімії:

Оригінал	Помилковий переклад	Редакторський варіант
наукове <i>розуміння</i>	scientific <i>understanding</i>	scientific <i>interpretation</i>
Автор <i>виходить</i> з (припущення) ..	The author <i>goes out of</i> ...	The author <i>proceeds from</i> ... (the author <i>assumes</i> ...)
<i>поширення</i> ідей	the <i>distribution</i> of ideas	the <i>dissemination</i> (<i>spread</i>) of ideas

<i>Висвітлено (якесь явище)</i>	<i>It is lit</i>	<i>... is described</i>
<i>напрями трансформування</i>	<i>directions of transformations</i>	<i>the transformation trends</i>
<i>напрямок дослідження</i>	<i>direction of study</i>	<i>the area of study</i>
<i>Міжвоєнний період</i>	<i>intermilitary period</i>	<i>the inter-war period</i>

У наведених вище прикладах автор (комп'ютер?) ігнорує багатозначність слів мови-оригіналу і синонімію цільової мови, віддаючи перевагу *побутовим* значенням (go out – “виходити з кімнати тощо”).

– Ігнорування реалій. Іспанський філософ Ортега-і-Гассет (Ortega-y-Gasset), як відомо, це *одна* людина, а не дві. Але машина цього не знає і спокійно видає кальку Ortega-and-Gasset. Ще один приклад абсурдного перекладу: Підготовка іноземних громадян – *preparation of foreign citizens*. У цьому випадку комп'ютер не враховує відмінностей між вітчизняною та англійською фразеологією сфери вищої освіти (правильно було б – *education of international students*).

До речі, слово “вітчизняний” (тобто “український”) слід перекладати тільки Ukrainian (*типові помилки*: native “місцевий, тубільний”, domestic “місцевий, домашній”).

Завдання 13.

- Порівняйте і прокоментуйте авторський (машинний?) переклад і переклад, запропонований редактором: *Досліджується вплив владних структур на сферу проведення масових свят в Україні в період 60-80 рр. XX ст.* – In article is investigated, what influence to the domain of execution of mass holidays in Ukraine rendered power structures in the period of 60-80 years of the XX th century. – *The paper explores the impact of the authorities on managing mass festivals in Ukraine in 1960s-80s.*
- Знайдіть і прокоментуйте помилки комп'ютерного перекладу (із статей, що надійшли до редакції); запропонуйте правильний варіант: Досліджуються особливості імпорту кінопродукції в 1920-х рр. – In the article are investigating features of Kino production in 1920th; на честь великого музиканта – in honour a large musician; в XIX веке – in XIX age; хореографічний почерк – choreographic handwriting; внесок в науку – payment to science; підготовка співаків – preparation singer; музичне відділення (школи) – musical separation; професійна підготовка кадрів – vocational training of shots.
- Деякі автори створюють собі додаткові труднощі, залучаючи до перекладу третю мову – російську. Знайдіть помилки, що виникли через подвійний переклад: “розв’язати проблему” – decide a problem; “державне утворення” (Київська Русь) – state education.

Розділ 10. Транслітерація; Список використаних джерел (Transliteration; References)

Загальні вимоги:

а) Україномовні (російськомовні) назви використаних джерел транслітерують, а не перекладають (див. також Розділ 1).

б) Назви українських реалій (імена, прізвища, географічні назви тощо) транслітерують з *українського* оригіналу, а не з російського перекладу, тобто Bila Tserkva, а не Belaia Tserkov; O. Hrytsun, а не A. Gritsyn (Олексій Грицун) (див. також Розділ 1).

в) Транслітерацію здійснюють за *українською*, а не російською системою.

г) Імена, що пишуться в оригіналі латиницею, внаслідок транслітерації не змінюються: З. Фрейд залишається S. Freud, а не перетворюється на невідомого Z. Freid. Деякі автори не пожаліли навіть дідуся Маркса (Marx), перетворивши його на Markc (!).

д) Назви популярних творів відомих англійських авторів слід подавати за останнім виданням мовою оригіналу, а не за перекладним виданням.

Увага! Існує ефективна онлайн програма транслітерації українського алфавіту (“Трансліг”) на сайті ukrlit.org/transliteratsiia.

Для довідок можна користуватися й офіційною Таблицею транслітерації:

Таблиця транслітерації українського алфавіту латиницею

Український алфавіт	Латиниця	Позиція у слові	Приклади написання	
			українською мовою	латиницею
Аа	Aa		Алушта Андрій	Alushta Andrii
Бб	Bb		Борщагівка Борисенко	Borshchahivka Borysenko
Вв	Vv		Вінниця Володимир	Vinnytsia Volodymyr
Гг	Hh		Гадяч Богдан Згурський	Hadiach Bohdan Zghurskyi
Ґґ	Gg		Ґалаган Ґоргани	Galagan Gorgany
Дд	Dd		Донецьк Дмитро	Donetsk Dmytro
Ее	Ee		Рівне Олег Есмань	Rivne Oleh Esman
Єє	Ye	на початку слова	Єнакієве	Yenakii
	ie	в інших позиціях	Гаєвич Короп'є	Haievych Koropie
Жж	Zh zh		Житомир Жанна Жежелів	Zhytomyr Zhanna Zhezheliv
Зз	Zz		Закарпаття Казимирчук	Zakarpattia Kazymyrchuk
Ии	Yu		Медвин Михайленко	Medvyn Mykhailenko
Іі	Ii		Іванків Іващенко	Ivankiv Ivashchenko
Її	Yi	на початку слова	Іжакевич	Yizhakevych
	i	в інших позиціях	Кадіївка Мар'їне	Kadyivka Marine
Йй	Y	на початку слова	Йосипівка	Yosypivka
	i	в інших позиціях	Стрий Олексій	Stryi Oleksii
Кк	Kk		Київ Коваленко	Kyiv Kovalenko
Лл	Ll		Лебедин Леонід	Lebedyn Leonid
Мм	Mm		Миколаїв Маринич	Mykolaiv Marynych
Нн	Nn		Ніжин Наталія	Nizhyn Nataliia
Оо	Oo		Одеса Онищенко	Odesa Onyshchenko
Пп	Pp		Полтава Петро	Poltava Petro
Рр	Rr		Решетилівка Рибчинський	Reshetylivka Rybchynskiy
Сс	Ss		Суми Соломія	Sumy Solomiia
Тт	Tt		Тернопіль	Ternopil

			Троць	Trots
Уу	Uu		Ужгород Уляна	Uzhhorod Uliana
Фф	Ff		Фастів Філіпчук	Fastiv Filipchuk
Хх	Kh kh		Харків Христина	Kharkiv Khrystyna
Цц	Ts ts		Біла Церква Стеценко	Bila Tserkva Stetsenko
Чч	Ch ch		Чернівці Шевченко	Chernivtsi Shevchenko
Шш	Sh sh		Шостка Кишеньки	Shostka Kyshenky
Щщ	Shch shch		Щербухи Гоща Гарашенко	Shcherbukhy Hoshcha Harashchenko
Юю	Yu	на початку слова	Юрій	Yurii
	iu	в інших позиціях	Корюківка	Koriukivka
Яя	Ya	на початку слова	Яготин Ярошенко	Yahotyn Yaroshenko
	ia	в інших позиціях	Костянтин Знам'янка Феодосія	Kostiantyn Znamianka Feodosiia

Примітка 1:

1. Буквосполучення "зг" відтворюється латиницею як "zgh" (наприклад, Згорани - Zghorany, Розгон - Rozghon) на відміну від "zh" - відповідника української літери "ж".
2. М'який знак і апостроф латиницею не відтворюються.
3. Транслітерація прізвищ та імен осіб і географічних назв здійснюється шляхом відтворення кожної літери латиницею.

Примітка 2. Згідно з останніми вимогами, літера "щ" передається "sch".

Примітка 3. Літери "й, я, ю, є" в усіх позиціях *можуть* передаватися відповідно "i, ia, iu, ie".

Нижче наведено зразки транслітерації україно- та російськомовних друкованих та онлайн-джерел. Зверніть увагу, що українське "г" передається через "h", а українське "ґ" та російське "г" – через "g" (відповідно до вимови!).

Бадан А. А. Німецька мова для спеціальностей: економіка та інформаційні технології / А. А. Бадан, С. О. Царьова. — Вінниця : Нова книга, 2004. — 272 с.

Badan A. A. Nimetska mova dlia spetsialnostei: ekonomika ta informatsiini tekhnolohii / A. A. Badan, S. O. Tsariova. – Vinnytsia : Nova knyha, 2004. – 272 p.

Голіченко Т. "Шлях" давньоруського та античного космогенезу / Т. Голіченко // Філософ. і соціол. думка. — 1994. — № 7-8. — С. 121-134.

Holichenko T. "Shliakh" davnioruskoho ta antychnoho kosmogenezu / T. Holichenko // Filos. i sots. dumka. – 1994. – № 7-8. – S. 121-134.

Гуревич А.Я. Категории средневековой культуры / А. Я. Гуревич. — М. : Искусство, 1984. — 350 с.

Gurevich A. Ya. Kategorii srednevekovoi kultury / A. Ya. Gurevich. — M. : Iskusstvo, 1984. — 359 s.

Калыгин В. П. Введение в кельтскую филологию / В. П. Калыгин, А. А. Королев. — М.: Наука, 1989. — 254 с.

Kalygin V. P. Vvedenie v keltskuiu filologiyu / V. P. Kalygin, A. A. Koroliov. — M. : Nauka, 1989. — 254 s.

Пошивайло І. В. Міфо-ритуальні аспекти гончарства як полісемантичної знакової системи : Автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.05 / І. В. Пошивайло ; НАН України. Інститут політ. і етнонац. дослідж. — Київ, 1998. — 17 с.

Poshyvailo I. V. Mifo-rytualni aspekty honcharstva yak polisemantychnoi znakovoï systemy : Avtoref. dys. ... kand. ist. nauk : 07.00.05 / I. V. Poshyvailo ; NAN Ukrainy. Instytut polit. i etnonats. doslidzh. — Kyiv : 1998. — 17 s.

Vdovin Yu. Zvuki i volny svobody: Polnyi dzhaz, № 37 [Electronic resource] / Yu. Vdovin — Access: www.jazz.ru/mag/181/conover.htm. — Title from screen.

Newton F. Dzhazovaia stsena / F.Newton. — N/sib.: Sib. univ., 2007. — 224 p.

Pereverzev L. Dzhaz na “spetsialnom angliiskom (I Remember Willis): Polnyi dzhaz, № 21 (123), 2001 [Electronic resource] / L. Pereverzev — Access: www.jazz.ru/mag/123/conover.htm. — Title from screen.

Neil A. Voice of America: A History / A. Neil. — N.Y. : Columbia University Press, 2003. — 288 p.

Завдання 14.

- Складіть власний транслітерований список використаних джерел до своєї статті.

Завдання 15.

- Ознайомтесь з додатками і напишіть англійською мовою анотацію та резюме до своєї статті.

Додаток 1: Зразки анотацій та резюме (Appendix 1: Abstract and Summary Samples)

О. С. Частник, канд. мистецтвозн., доц.

Національний юридичний університет ім. Ярослава Мудрого, м. Харків

СТРУКТУРА ПРОСТОРУ Й ЧАСУ В ІРЛАНДСЬКОМУ ЕПОСІ

Досліджено просторово-часові виміри “картини світу” в епічній (міфологічній, героїчній та казковій) традиціях Ірландії. Проаналізовано бінарну і трійкову концепції структури світу. Розглянуто структурно-семантичну асиметрію опозиції “світ людей – інший світ” і асиметрію самого “іншого світу”. Особливу увагу приділено проблемі успадкування концепцій міфологічного простору й часу героїчним епосом і казковим фольклором. Наведені приклади свідчать про те, що фольклорна традиція успадкувала від міфологічної свідомості поняття дуалізму і трійковості всесвіту, асиметричну опозицію “центр – периферія”, концепцію неподільності простору й часу, символізм кола.

Ключові слова: простір, час, міфологія, епос, казка, опозиція, асиметрія, шлях.

Chastnyk O. S., Cand. of Art Criticism,

Yaroslav Mudryi National Law University, Kharkiv

Примечание [A1]:

Space and time structure in Irish epic tales

The article explores the spatial and temporal world-image dimensions in Irish epic (mythological, heroic and wonder tale) traditions. Binary and threefold world concepts are analyzed. The author also examines the structural and semantic asymmetry of the ‘human world – the Otherworld’ opposition and the asymmetry of the Otherworld itself. Special attention is paid to the problem of inheriting mythological space and time concepts by epic tales. The paper gives examples showing that the epic tradition inherited from mythological consciousness the notions of dualism and triplism of the universe, asymmetric ‘centre – periphery’ opposition, inseparability of space and time, and the symbolism of the circle.

Key words: space, time, mythology, epic, wonder tale, opposition, asymmetry, journey.

UDC

SPACE AND TIME STRUCTURE IN IRISH EPIC TALES

Chastnyk O.S., Cand. of Art Criticism, Associate Professor at the Department of Foreign Languages # 1, Yaroslav Mudryi National Law University, Kharkiv

The aim of this study is to explore the spatial and temporal schemes in the world of Irish epic tale traditions.

Research methodology. The author describes the ‘world image’ in Irish epic tales in accordance with the principles of cultural-anthropological structuralism (C. Lévi-Strauss, R. Barthes, Yu. Lotman).

Results. It is shown that the world of Irish myths is binary and threefold at the same time. The epic tradition inherited from mythological consciousness the notions of dualism and triplism of the universe, asymmetric ‘centre-periphery’ opposition, inseparability of space and time, models of space expansion and compression, the idea of a sacral centre, and the symbolism of the circle. The mythological triplism reappears in the wonder tale as a threefold repetition motif. Unlike mythological time (‘the time of gods’) that can be defined as indeterminate past, epic time (‘the time of heroes’) can be termed as quasi-determinate past.

Novelty. An attempt is made in this paper to show the transformation of mythological perceptions of the universe in Irish epic tales.

The practical significance. The material of this article can be used in university lectures and textbooks in the history of world culture.

О. С. Частник, канд. мистецтвозн., доц.

Національний юридичний університет ім. Ярослава Мудрого, м. Харків

**РОЗВИТОК КОМУНІКАЦІЙНИХ НАВИЧОК
У БАГАТОМОВНІЙ ЄВРОПІ (НА ПРИКЛАДІ БРИТАНІЇ)**

Наведено огляд публікацій, в яких досліджено кризу у викладанні іноземних мов у Великобританії та способи її подолання. Розглянуто причини скорочення чисельності кафедр британських університетів, де студенти вивчають іноземну мову як основну спеціальність. Описано заходи, спрямовані на розвиток функціонального білінгвізму серед випускників вищих шкіл, зокрема, заохочення вивчення мов на факультативних курсах різного рівня акредитації та різної тривалості. Проаналізовано дані опитувань слухачів таких курсів. Виявлено, що більшість слухачів обирають кредитні курси або курси з правом одержання сертифікату. Окремо висвітлено роль університетських мовних центрів у забезпеченні викладання іноземних мов студентам немовних спеціальностей.

Ключові слова: комунікаційні навички, студенти немовних спеціальностей, університетський мовний центр, кредитні курси, некредитні курси.

UDC [378.016:81 243](410)

Chastnyk O. S., Cand. of Art Criticism,

Yaroslav Mudryi National Law University, Kharkiv

**DEVELOPING COMMUNICATION SKILLS
IN MULTILINGUAL EUROPE: THE CASE OF BRITAIN**

Abstract: This paper presents a review of publications exploring the crisis in foreign language teaching in Great Britain and the ways of overcoming it. The author investigates the causes of a reduction in the number of British university departments where foreign languages are taught as a major. The article also describes the measures aimed to develop functional bilingualism among university graduates, especially teaching languages at optional courses of various duration and accreditation status. Data from various surveys involving people attending

such courses have been analysed. It appears that most of the students choose credit or certified courses. Particular attention is paid to the role of university language centres in teaching foreign languages to non-specialist students.

Key words: communication skills, non-specialist language students, university language centre, credit courses, non-credit courses.

Частник С.В., канд.філол. наук, доцент,
Харківська державна академія культури

**ВІД ЕКСПОРТУ КУЛЬТУРИ ДО КУЛЬТУРНОГО ОБМІНУ:
“ГОДИНА ДЖАЗУ ВІЛЛІСА КОНОВЕРА”**

Розглянуто приклад використання джазу в політичних цілях під час глобального протистояння капіталізму і соціалізму в 50 – 60-х рр. ХХ ст. Особливу увагу приділено особистості харизматичного радіожурналіста і модератора Вілліса Коновера та його програмі “Music USA – Jazz Hour”. Описано причини безпрецедентного успіху цієї програми в країнах радянського блоку. Хоча передачі Коновера не призвели до дестабілізації комуністичної системи, вони сприяли популяризації американського джазу і розвиткові культурних контактів між Заходом і Сходом.

Ключові слова: джазова дипломатія, “холодна війна”, культурні контакти, музичні радіопередачі, ведучий радіопрограми, інтернаціоналізація джазу.

UDC [78.036.9:304.4]:347.785

Chastnyk S. V., Cand. of Philol. Sciences, Associate Professor,
Kharkiv State Academy of Culture, Kharkiv

Примечание [A2]:

**FROM CULTURAL EXPORT TO CULTURAL EXCHANGE:
WILLIS CONOVER’S “JAZZ HOUR”**

Abstract: The article deals with a case of using jazz as a tool for political goals during the period of a global conflict between capitalism and socialism in the 1950s – 1960s. Special attention is paid to the personality of Willis Conover, a charismatic radio journalist and moderator, and to his program “Music USA – Jazz Hour”. The reasons for the unprecedented success of this program in the Soviet bloc countries are described. While Conover’s broadcasts did not destabilize the communist system, they did much to popularize American jazz and develop cultural contacts between East and West.

Key words: jazz diplomacy, “cold war”, cultural contacts, musical radio broadcast, radio program host, internationalization of jazz.

Ukrainian Euromaidan: The exclusion of otherness in the name of progress

Olga Baysha

Abstract: Although criticism of Enlightenment ideas has become widespread within academic circles, the basic Enlightenment narrative – an inexorable movement to a progressive condition – remains a dominant assumption within the discourses of modernization and democratization. This article analyzes how the ‘progressive’ imagination of Euromaidan protesters in Ukraine discursively produced the internal ‘other’ as a singular monolithic subject whose ‘underdeveloped’ intellectual condition was judged against an imagined scale of human progression. The argument is explicated through the discourse analysis of popular blogs on Ukrainian Pravda – a political web site that played a crucial role in organizing Maidan protests. The article analyzes 189 postings of Ukrainian Pravda bloggers starting from 26 November 2013 – the day when the bloggers’ group ‘Maidan’ was formed – until 21 January 2014, which denoted the beginning of a murderous stage of the Maidan protest.

Abstract: Why do fans of losing sports teams, alumni of poorly ranked educational programs, and patrons of charities that are rocked by scandal maintain or even increase their support? The present research investigates this issue by examining how differences in group success affect the factors that lead to identification and ultimately the incidence of group-supportive behaviors. The results of a two-group field study of professional sports fans suggest that members of unsuccessful groups identify on the basis of their involvement with the domain in which the group operates and the attractiveness of group members. Also, whereas perceived group performance is the most important factor leading to identification for members of successful groups, this factor is irrelevant to members of unsuccessful groups. In addition, the study finds a strong association between the strength of identification and the incidence of group-supportive consumption behaviors for members of both types of groups. The research has important implications for organizations that depend upon member support, such as sports teams, educational institutions, musical groups, and charities.

*Title: **The Scratch Orchestra and Visual Arts** by Michael Parsons. Source: The Drama Review, 2001*

Keywords: The Scratch Orchestra, visual and performance artists, sonic and visual elements, compositional activity

Abstract: The Scratch Orchestra, formed in London in 1969 by Cornelius Cardew, Michael Parsons and Howard Skempton, included visual and performance artists as well as musicians and other participants from diverse backgrounds, many of them without formal training. This article deals primarily with the earlier phase of the orchestra's activity, between 1969 and 1971. It describes the influence of the work of John Cage and Fluxus artists, involving the dissolution of boundaries between sonic and visual elements in performance and the use of everyday materials and activities as artistic resources. It assesses the conflicting impulses of discipline and spontaneity in the work of the Scratch Orchestra and in the parallel activity of the Portsmouth Sinfonia and other related groups. The emergence in the early 1970s of more controlled forms of compositional activity, in reaction against anarchic and libertarian aspects of the Scratch Orchestra's ethos, is also discussed.

MODERN LANGUAGES IN BRITISH UNIVERSITIES: PAST AND PRESENT

James A. Coleman

Abstract: This paper profiles Modern Language studies in United Kingdom universities in a sometimes polemical way, drawing on the author's experiences, insights and reflections as well as on published sources. It portrays the unique features of Modern Languages as a university discipline, and how curricula and their delivery have evolved. As national and international higher education contexts change more fundamentally and more rapidly than ever before, it seeks to draw on recent and current data to describe the impact of student choice and to identify trends, particularly with regard to the place of literature.

Додаток 2. Найуживаніші кліше наукового викладу (Appendix 2. Common Phrases Used in Academic Texts)

Більше інформації щодо наведених нижче лексичних одиниць та приклади вжитку можна знайти в тексті посібника (Розділи 1-8).

Найуживаніша лексика

Актуальний up-to-date (важливий/популярний сьогодні), relevant, pressing, urgent (нагальний), ...is/are of great importance today, is/are currently of great interest (*типова помилка:* actual; *унікайте:* topical)

Актуальність significance, importance, relevance (*унікайте:* actuality, topicality)

Анотація abstract, annotation (як вид бібліографічного запису)
Важливий significant, important
Визначити define (дати дефініцію), determine (дату тощо), identify, indicate, outline, specify (особливості)
Виникнення the rise, emergence, appearance, origin (походження)
Висвітлити (тему, проблему) cover, describe, report on, highlight
Висновки conclusion
Виявити identify (визначити), show, find out, reveal, discover (відкрити щось нове)
Відзначати note, stress (наголосити на ...)
Відповідний relevant
Вітчизняний (тобто український) Ukrainian (*типова помилка*: native, domestic)
Вплив impact (сильний вплив), effect, influence (довготривалий)
Галузь field, area
Даний (цей) ... this ..., the present ..., the current
Діяльність activities (*типова помилка*: activity, це – активність)
Дозволити (дати можливість) make it possible to ..., enable, permit
Доповідь report
Дослідження research (наукове вивчення взагалі), study (конкретна наукова розвідка, наукова стаття), case study (конкретне дослідження)
Досліджувати study, analyze, explore, examine (*типова помилка*: research)
Досягнення advances in ...
Закономірності laws, regularities, a regular pattern
Застосовувати apply (метод, правило, теорію), use (використовувати: наприклад, матеріал)
Збірник (наукових праць) journal
Значення (важливість) importance, significance, implications, relevance
Зокрема more specifically, particularly
Коло проблем a number of issues, a whole range of, wide variety of
Конкретний specific, particular
Наголошувати emphasize, stress
Напрямок line, trend, direction, research area (напрямок наукових досліджень), the main activities, the area of activities (напрямок діяльності), policy
На сучасному етапі at present
Обґрунтований justified
Обґрунтовувати justify, give a rationale for ..., substantiate
Обґрунтування main arguments, justification, motivation
Огляд overview (огляд проблем), review, survey (огляд літератури)
Окреслити (намітити) outline
Описати describe
Опитування survey
Основний main, principal, major, key
Особливості characteristic (specific, distinctive) features (peculiarities означає “щось незвичне”)
Охарактеризувати describe (описати, дати характеристику), identify (визначити), characterize as ... (охарактеризувати як ...)
Питання (проблеми) issues, problems (*типова помилка*: questions)
Підхід до approach to
Повідомлення, повідомляти report
Показати show, demonstrate, indicate
Поняття concept
Попередні дослідження previous research
Постановка проблеми problem statement

Пояснення (наукове) interpretation
Пояснити explain, demonstrate, illustrate, argue, explicate, elucidate, interpret
Представити present, provide
Проаналізувати analyze, explicate
Причина cause (те, що спричинило щось), reason (підстава, мотив)
Проблеми problems, issues
Пропозиція suggestion (ідея для розгляду),
Пропонувати suggest (ідею для розгляду), offer (щось конкретне), propose
Реалізувати ідею implement an idea
Результати results, findings, outcomes
Резюме (короткий виклад змісту статті) summary
Розглядати discuss, describe, consider, study, explore, cover, investigate, view ... as ...
 (розглядати щось як...) метод
Розкрити show, describe, find, demonstrate, explain, unfold, reveal (*помилка*: disclose)
Розробка research, study (наукова діяльність, праця), development, elaboration (ідеї)
Розуміння insight into... (розуміння наукове), scientific interpretation (розуміння проблеми)
Світогляд world-view, world outlook
Світоглядний world-view, relating to world outlook, philosophical, ideological
Специфіка specific features (nature, character) (*типова помилка*: specificity)
Спостерігати observe, study
Стан дослідження Status of current research
Стаття (наукова) article, paper, study
Стосовно relating to
Суттєвий considerable
Сучасність our time (*уникайте*: contemporaneity)
Сучасний present, present-day, current (нинішній), modern, up-to-date (такий, що відповідає вимогам часу), contemporary (того ж часу, про який ідеться)
Сучасне суспільство contemporary society
Сфера area, field, sphere
Творчість creative work (творча діяльність), works (доробок науковця, митця, письменника)
Тези доповідей conference reports, summaries, abstracts of reports
Тези доповідей (збірник) proceedings of the ... conference
Тлумачення explanation
Узагальнити generalize (отримані результати), summarize (інформацію з попереднього досвіду, з прочитаної літератури)
Установити find out (з'ясувати), identify, demonstrate, prove
Характеристика (опис) description, outline
Характерний specific
Характерні риси (див. "особливості")
Явище phenomenon (множина: phenomena. *Типова помилка*: phenomenons)

Найуживаніші кліше

Ознайомтесь з варіантами перекладу деяких стандартних зворотів (кліше), характерних для авторських анотацій та резюме у вітчизняній науковій періодиці. Більше інформації та коментарі щодо їх використання дивіться в Розділах 1-8.

Актуальне питання an up-to-date issue
Вивчено... The article explores (examines) ... *Можливий варіант у пасивному стані:* ... is/are explored (examined)
Визначено особливості... The specific features of ... are outlined

Визначити основну думку (причини) identify the main argument (the causes)
Висвітлено проблему ... The issue concerning ... is highlighted
Виходячи з досвіду ... Judging by the experience of ... On the basis of ...
Виявлено... ... is/are found out
Відповідно, ... Accordingly, ...
В контексті ... in the context of ..., from the perspective of ..., in relation to ...
В умовах ... in/under the conditions of ...
Головну (основну) увагу приділено... Particular (special) attention is paid (drawn) to... The author focuses on ...
Детально описано is/are described in detail
Доведено факт ... The author has established the fact that ...
Доведено, що... it is shown that ... The author shows (demonstrates) that ... The author argues that ...
Досліджено... The paper/author explores... (examines ..., studies..., investigates..., describes ..., considers ...). *Можливий варіант у пасивному стані:* ... is/are explored (examined, etc.)
Зазначено, що... The author states (shows, points out, explains, indicates, develops the view) that ... It is claimed that ...
За цих умов (обставин) under these (conditions) circumstances
Звернути увагу на ... draw attention to ...
Здійснене дослідження the study (*типова помилка:* the conducted study)
Здійснювати дослідження conduct a study
Зображено... is shown (demonstrated)
З позиції ... from the standpoint of ...
Зроблено спробу визначити An attempt is made at identifying (defining) ...
Лежати в основі underlie
Наведено аналіз ... The article provides an analysis of ... The article provides a detailed examination of ...
Наведено дані про ... Data are given about ...
Наведено приклади ... This article provides examples of gives examples showing...
Наведено характеристику... ... is/are described
На підставі (на основі, на базі)... considering ..., drawing on ..., proceeding from ..., having analyzed ..., ... is based on ...
На початку / наприкінці (80-х рр. XX ст.) in the early / late 80s of the 20th century (1980s)
На прикладі (на матеріалі ...) the case of, by ...ing, proceeding from, having analyzed ..., ... is based on ..., using ... as an example (*Типова помилка:* by the example of ...)
Окреслено коло питань стосовно ... is/are ... highlighted
Окреслено характерні риси... Characteristic features of ... are outlined
Описано ... The paper/author describes (offers a description of...). *Або:* ... is/are described
Особливу увагу приділено ... Particular (special) attention is paid to... The paper concentrates on ... focuses on ... Extensive coverage is given to ... Much attention is given to ...
Охарактеризовано... The author explores (describes, examines, analyzes)... is/are described (identified)
Піднімати питання ... raise the issue of ...
Показано на прикладі (проілюстровано) ... is exemplified by ...
Показано вплив... The influence (impact, effect) of ... on ... is shown
Показано значення... The importance (significance) of .. for ... is stressed
Пояснити на прикладі ... illustrate by ...ing
Представлено огляд.. This paper presents a review of ...
Проаналізовано особливості... characteristic (specific, distinctive) features of ... are analyzed. *Або:* The author analyzes ... (presents/provides an analysis of ...)
Проблему розглянуто шляхом ... The present study investigates this issue by examining ...

Проведено (здійснено) дослідження... (див. Досліджено)

Розв'язати проблему find a solution to the problem

Розглянуто... (У статті розглянуто...) The paper deals with ... This article discusses the issue of... The study is concerned with ... The paper describes ... The paper is concerned with ... The author considers ... *Або:* ... is (are) described (discussed, considered, etc.)

Систематизовано й узагальнено... ... is/are systematized and summerized

Стаття присвячена питанням... The article is devoted to... The article deals (is concerned) with... The paper touches upon the issue of... The study addresses the problems of ...
(*унікайте:* dedicated to ...)

Стисло описано ... is/are described in short

Сфера досліджень the field (area) of research

Установлено місце та роль... The position (place) and role of ... are identified

Установлено факт ... The author has established the fact that ...

Уточнено... is/are specified

Додаток 3. Довідкові ресурси WWW (Web Reference Resources)

Щоб знайти переклад незнайомого слова, достатньо просто ввести його в пошукову машину, наприклад: “перекласти англійською: світогляд (*або* перевести на англійській: мировоззрение)”. Рекомендуємо користуватися послугами онлайнних словників великого обсягу з прикладами вжитку, наприклад:

- словник ABBYY Lingvo-Online (www.lingvo.ua)
- www.linguee.ru
- словник Google (translate.academic.ru)
- словник Мультитран (www.multitran.ru)

Відтинки значень, тонкощі вжитку обговорюють, наприклад, на сторінках мовного форуму Language Forums (forum.wordreference.com).

Якщо Ви сумніваєтесь у правильності обраного Вами варіанта перекладу, введіть його в пошукову машину, і комп'ютер видасть Вам правильний варіант в цитатах з автентичних англомовних текстів.

Наводимо також перелік (далеко не вичерпний) електронних видань, матеріалами яких можна скористатися при складанні англомовних анотацій та резюме.

[ОСОБЛИВОСТІ НАПИСАННЯ АНОТАЦІЇ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ ...](#)

Написання анотації англійською мовою відповідає важливим потребам ...

Михельсон Т.Н., Успенская Н.В. Как писать по-английски научные статьи, ...
confesp.fl.kpi.ua/node/1150 -

[Поради до написання анотації наукової статті англійською мовою](#)

Анотація наукової статті англійською мовою (abstract) являє собою короткий звіт про вирішення завдань дослідницької роботи. Анотація має певні ...

lib.chdu.edu.ua/pdf/poradu_english.pdf -

[Професійна іноземна лексика](#)

Методичні вказівки призначені для магістрів та студентів, які бажають навчитися писати анотації та реферати англійською мовою за фахом своїх ...

nmetau.edu.ua/file/profesiyna_inozemna_leksika.doc -

[Урок №3. Перевод аннотации - SlideShare](#)

27 ноя 2014 ... Перевод аннотации в электронном периодическом издании для студентов и аспирантов "Огарёв-online"

www.slideshare.net/ushkinsergey/3-42080019 -

[Как написать Summary: практические советы | Learning English ...](#)

22 мар 2010 ... Как написать Summary: практические советы В статье даются практические рекомендации по написанию summary, так как это умение ...
englishtips.org/1150828697-kak-napisat-summary-prakticheskie-sovety.html -

Abstract Project Uniwersytetu Jagiellońskiego (www.abstract.jcj.uj.edu.pl)

Introduction and the research justification

The statement of the aims or the objectives follows after ... The purpose of this research project is to ...

resource.unisa.edu.au/mod/resource/view.php?id=777

When do people write abstracts? (<http://www.ece.cmu.edu/~koopman/essays/abstract.html>)

Література (References)

1. Шейко, В. М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності : підручник для студентів вищих навчальних закладів / В. М. Шейко, Кушнарєнко Н.М. - 5-те вид., стереотип. - К. : Знання, 2006. - 307 с.
2. Англійська мова : програма та навчально-методичні матеріали до курсу підготовки аспірантів і здобувачів до кандидатського іспиту з іноземної мови за всіма напрямками / Харк. держ. акад. культури ; розробники : С. В. Частник, О. С. Частник. — Х. : ХДАК, 2013. — 43 с.
3. Буданов С.І., Борисова А.О. Business English/ Ділова англійська мова. – Донецьк: СПД ФО Сердюк В.І., 2005. – 112 с.

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

НАПИСАННЯ АНОТАЦІЙ ТА РЕЗЮМЕ

АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ

Навчально-методичні матеріали
до циклу практичних занять з курсу іноземної мови
для аспірантів та пошукувачів

Частник Станіслав Володимирович

Частник Олександр Станіславович

Друкується в авторській редакції

Комп'ютерна верстка
Колесник І. Г.

План 2015

Підписано до друку .2015 р. Формат 60x84/16

Гарнітура "Times". Папір для мн. ап. Друк ризограф.

Ум. друк. арк. 2,97. Обл.-вид. арк. 2,65. Тираж Зам. № 12

ХДАК, 61003, Харків-3, Бурсацький спуск,4
Надруковано в лаб. множ. техніки ХДАК